

Educație fără constrângeri / Michael Thompson, Teresa

Barker; trad.: Walter Fotescu. - București : Herald, 2019

Bibliogr.; Index

ISBN 978-973-111-777-5

I. Barker, Teresa

II. Fotescu, Walter (trad.)

37

Michael Thompson, Ph.D.

with Teresa Barker

THE PRESSURED CHILD

FREEING OUR KIDS FROM PERFORMANCE OVERDRIVE AND
HELPING THEM FIND SUCCESS IN SCHOOL AND LIFE

Copyright © 2004 by Michael Thompson and Teresa Barker.

This translation published by arrangement with Ballantine Books,
an imprint of The Random House Publishing Group, a division of
Random House, Inc.

Michael Thompson, Ph.D.

În colaborare cu Teresa Barker

EDUCAȚIE FĂRĂ CONSTRÂNGERI

SĂ NE ELIBERĂM COPIII DE PRESIUNEA
PERFORMANȚEI ȘI SĂ-I AJUTĂM SĂ OBTINĂ
SUCCESUL LA ȘCOALĂ ȘI ÎN VIAȚĂ

Traducere din limba engleză:

WALTER FOTESCU

EDITURA HERALD

București

Pentru fratele meu, Peter B. Thompson, Ph.D.

– MGT

Pentru Steve, Aaron, Rachel, and Rebecca

– THB

Cuprins

Prefață de Otilia Mantelers	7
Mulțumiri	15
Introducere	19
1. Dacă dai crezare vorbelor copiilor	23
2. Un loc al adevărului. O zi la școală. Viața Helenei	53
3. Copii cu răspunderi. Miracolul dezvoltării	93
4. A avea succes. Pasiune, politică și perseverență	137
5. Dezastru și renaștere. Călătorii definite prin luptă	171
6. La naiba, nu! Călătorii definite prin sfidare și disperare	229
7. Tranziții și schimbări de direcție	271
8. „Numai de și-ar aduce aminte!”	297
9. Demența admiterii. Acapararea ultimului an de liceu	325
10. Înțelepciunea supremă	353
Epilog	383
Despre autori	389
Bibliografie	391

NOTĂ: Pentru a proteja intimitatea copiilor și a profesorilor ale căror relatări sunt expuse mai detaliat în cartea de față, multe nume sau informații de identificare au fost schimbate. Unii au dorit ca numele lor să apară și le-am respectat dorința. În reproducerea e-mailurilor, a jurnalelor și a corespondenței elevilor, am lăsat ortografia și gramatica așa cum erau, îndeobște un ghiveci de greșeli de ortografie, erori de dactilografie, argou și abrevieri inventive – tipic pentru mulți copii, dar și adulți, chiar și colaboratori dintre cei mai titrați. În modul acesta și prin oricare alt mijloc, am dorit să păstrăm autenticitatea relatărilor și a exprimării copiilor.

Introducere

Într-o după-amiază de vineri l-am luat pe fiul meu, Will, de la noua lui școală. Era spre sfârșitul lui septembrie și el tocmai începuse clasa a șaptea. În primele trei săptămâni fusese destul de mulțumit. Îi plăceau noii lui prieteni și avea câțiva profesori de treabă; era un tip fericit. Toate acestea s-au schimbat la sfârșitul săptămânii a patra. Când s-a urcat în mașină în ziua aceea părea epuizat și descurajat. Și-a aruncat cărțile pe banchetă și a spus: „Îmi urăsc viața”.

„E greu cu școala?” l-am întrebat.

„Da”, răspunse el.

Încercând să fac pe deșteptul și poate să-i smulg un zâmbet, am aruncat remarcă: „Așadar s-a terminat luna de miere?”

„La ce te așteptai, tată?” mi-a întors-o el. „E școală”.

Cartea de față, intitulată *Educație fără constrângeri*, a fost scrisă pentru *părintele frământat*, așa cum e orice părinte iubitor, indiferent ce fel de elev este copilul lui. Toți copiii se luptă cu presiunile inerente învățării, creșterii și dezvoltării. Nu există excepții. Ei se luptă în viață și în școală. Copiii cu dizabilități intelectuale se luptă zilnic cu lecții și metode de învățământ pentru care creierul lor nu este adaptat. Pentru ei, școala este prea

mult în fiecare zi. Copiii eminenți suferă de plictiseală și singurătate, de sentimentul neînțelegerii și pentru că sunt etichetați ca „tociari”. Pentru ei, școala nu este de ajuns. Copilul „mediu”, căruia s-ar putea crede că experiența școlară îi este exact pe măsură, se luptă totuși să acumuleze noul material, stând liniștit o zi lungă de cursuri, cu profesori buni și răi, fiind mai mult sau mai puțin popular printre colegii săi. Așa cum obișnuia să spună marea comediantă Gilda Radner în programul *Saturday Night Live*, „Întotdeauna este câte ceva!”

Ca părinți, toți ne confruntăm uneori cu sentimente de neputință, frustrare sau mânie legate de viața școlară a copiilor noștri. Orice părinte iubitor dorește reușita școlară a copiilor săi. Vrem ca ei să învețe bine, să studieze din greu, să ia note bune, să aibă prieteni buni și să străbată drumul de la grădiniță la liceu cu cât mai multe succese și cât mai puține neazuri posibil. Și copiii vor același lucru. Iar când eforturile sau rezultatele lor nu sunt pe măsura așteptărilor sau doar amenință să nu fie, părinți și copii deopotrivă se frământă.

Înainte de orice, nu putem suporta să-i vedem pe copiii noștri că suferă. Dacă ne stă în putere să-i ferim de dezamăgiri, nefericire sau de neazurile prin care am trecut noi înșine în copilărie ori le-am văzut în jurul nostru, suntem gata s-o facem.

Mulți părinți încearcă. Unii se plâng de cele mai mărunte neajunsuri ale școlii sau ale profesorilor copiilor lor, încearcă regulat să-și mute copiii nemulțumiți în alte clase, îi protejează la tot pasul și îi ajută excesiv la teme. Ei încearcă să le ușureze pe cât posibil copilăria și să-i cruțe de dificultățile de care au avut ei înșiși parte sau de orice alte tipuri noi de dificultăți cu care s-ar putea confrunta copiii lor. Unii dintre noi acceptăm că

toate acestea sunt parte a vieții sau, în orice caz, a creșterii, dar, la fel ca și ceilalți, nu putem accepta sentimentul de neputință pe care-l încercăm când ne vedem copiii încasând lecții dure și suferind cucuiele și vânățile care le însoțesc.

Cu toții vrem să ne simțim competenți ca părinți, iar aceasta înseamnă că, atunci când lucrurile nu merg bine, avem tendința să sărim să le îndreptăm. Cheltuim mult timp și energie făcând pe controlorii de calitate, atenți la micile imperfecțiuni și defecțiuni pe care le putem repara în speranța că astfel ne vom face copiii mai fericiți, mai deștepți, mai puternici, mai competitivi.

Dar oricât ne-am strădui, chiar dacă vom ameliora lucrurile, copiii noștri tot se vor lupta și uneori vor suferi sub presiunile școlii și ale vieții. Aceasta îi face pe mulți părinți să se simtă absolut mizerabil și neajutorați. Propria nemulțumire ne poate umple conversația și orienta comportamentul în funcție de cum „se descurcă la școală” copiii noștri.

Speranța mea este ca această carte să introducă un nou tip de conversație despre copii și școală. Am scris *Educație fără constrângeri* ca să le aduc aminte părinților și profesorilor cum le apare copiilor viața la școală. În experiența mea de psiholog și consultant școlar, constat cât de mulți părinți și profesori au uitat ce impresie îi produce școala unui copil și de ce copiii se luptă deopotrivă cu propria dezvoltare și cu mediul școlar. Vreau ca părinții să-și aducă aminte cum își trăiesc copiii viața la școală, cum încearcă ei să facă față nesfârșitelor presiuni ale mediului școlar și infinitelor pretenții ale școlii, cum le suportă și câtă flexibilitate și înțelepciune au și sunt dispuși să ne împărtășească – dacă vrem să-i ascultăm.

Cândva am fost, cu toții copii la școală și am înțeles perfect presiunile făcute asupra noastră de școală, de către colegi și părinți. Dar am uitat, fiindcă, pe măsură ce am înaintat în vârstă, acele experiențe au rămas tot mai departe în trecut. Uităm, fiindcă sperăm să-i scutim pe copiii noștri de experiențe dure-roase și ne vine greu să recunoaștem cât de mult au ei de luptat ca să crească. Și mai uităm, fiindcă, atunci când copiii ne contestă sau ne frustrează – ca părinți sau ca educatori –, vrem să ignorăm complexitatea luptei lor ca să ne-o putem simplifica pe a noastră. Ca să scriu cartea aceasta, a trebuit să mă întorc la școală. Am urmărit îndeaproape copii din diverse clase, dintr-o varietate de școli. Am învățat de la ei cum își rezolvă problemele școlare – probleme pe care nu le-ar menționa niciodată unui părinte ocupat sau chiar unuia iscoditor – și cum își apreciază ei propria dezvoltare. Urmărindu-i cum intră în încurcături și găsesc căi de ieșire, i-am văzut cum, odată ajunși jos, își regăsesc iar și iar vioiciunea.

Speranța mea este că *Educație fără constrângeri* vă va readuce amintirile din școală și vă va oferi perspective noi și o cunoaștere mai intimă a experiențelor psihologice și de dezvoltare școlară ale copilului dumneavoastră, facilitându-vă descoperirea propriei capacități și competențe de a reacționa în moduri afectuoase și eficiente.

1

Dacă dai crezare vorbelor copiilor

Știu că rostul școlii este învățătura și dezvoltarea personalității, dar adulții fie cred că nu te străduiești destul, fie nu le pasă.

– Elevă în clasa a șasea

Scrisul de cărți este fără sfârșit, iar învățătura multă este osteneală pentru trup.

– Biblia ebraică, Ecclesiastul 12:12

Întrebarea „Cum a fost la școală?” este probabil cea mai des pusă în America și la care se răspunde cel mai rar. Este întrebarea pe care toți părinții se simt obligați s-o pună zilnic, cândva între 3 după amiază și ora de culcare.

„Cum a fost la școală?” Indiferent cu câtă blândețe întrebă sau cu câtă iscusință o formulezi, 99% dintre copii nu-ți dau informația la care râvnești. „Bine”, răspund ei, sau „În regulă”. Cei mai mici ți-ar putea da unele amănunte; un copil vorbăreț, un jurnalist înăscut, îți va relata poate pe larg noutățile. Dar astfel de copii sunt rari. Majoritatea copiilor nu dau genul de

Și, cu toate acestea, nu ne putem abține. Am fost foarte apropiați de copiii noștri când erau mici. Am urmărit tot ce făceau ei; le-am consemnat zilnic progresele în dezvoltare. I-am sunat pe prietenii noștri apropiați când copilul nostru de unsprezece luni a părut gata să facă primii pași. „Umblă prin cameră ținându-se de scaune și de masă”. Nimic nu scăpa atenției noastre vigilente și râvnei festive.

După care ei s-au dus la școală și noi ne-am trezit deodată lipsiți de informații. Nu vedem ce fac și ce se petrece în jurul lor sau ce li se întâmplă. Suntem separați de o bună parte din viața copiilor noștri. Vrem firimituri, note, bârfe despre personalitatea învățătorului – orice. Am întrebat odată un public de părinți ce și-ar dori dacă l-ar avea pe „profesorul viselor lor”.

O mamă a spus: „Aș vrea ca profesorul fiului meu să mă sune zilnic și să-mi spună ce-a făcut la școală”.

„În ce clasă este fiul dumneavoastră?” am întrebat.

„În clasa a zecea”, a răspuns mama cu dezinvoltură, în timp ce toată adunarea a izbucnit în râs.

Dar ce sperăm de fapt să aflăm cu întrebarea aceea pe care o punem tot mereu? Îmi imaginez un părinte întrebându-și copilul „Cum a fost la școală?”, la care copilul ar răspunde cam așa:

„Mamă, mi-ar plăcea să-ți spun, chiar aș vrea, dar totul e prea complicat de pus în cuvinte. Nu știu de unde să încep. Adevărul este că tu nu mă întrebi, de fapt, despre școală, mă întrebi cum decurge viața mea, iar eu nu am nicio perspectivă în privința aceasta. Încerc să devin o persoană și uneori școala pare să fie de un oarecare ajutor în acest sens, pe când alteori se opune cu vehemență. Și apoi, de ce e nevoie să-ți spun eu cum e cu școala? Nu ai mers și tu la școală? Nu știi cum e acolo? De ce mă întrebi mereu?”

Bineînțeles că ați mers și voi la școală, dar ce are asta de-a face cu educația copilului vostru? Scopul acestei cărți este să vă introducă în mentalitatea copiilor și să vă împrăspăteze amintirile din școală, într-o încercare de a vă repune în contact cu realitatea concretă a ce înseamnă să fii copil la școală. Sper să vă pot ajuta să apreciați extraordinara călătorie psihologică pe care o reprezintă educația instituțională a fiecărui copil. Dar să începem chiar cu voi.

V-ați gândit de curând la anii de școală, ați retrăit cu toată intensitatea senzațiile de atunci? Cum v-ați simțit stând ore în șir pe scaunele acelea tari de lemn sau plastic ori aliniați pentru a merge la ora de muzică sau de educație fizică? Dar să luați prânzul într-o cantină aglomerată și gălăgioasă? Vă aduceți aminte cum e când te lupti să înțelegi o noțiune? Sau cum te simți când capeți o notă proastă? Sau nu ați primit niciodată un 4 sau un 5, poate nici chiar un 8. V-ați temut vreodată de această posibilitate? În clasa a cincea, ați venit vreodată acasă cu un sentiment de angoasă până v-ați terminat de făcut temele? V-ați simțit vreodată rău la gândul de a merge la școală sau la sfârșitul unei zile de școală? Cunosc un medic talentat care,

după cum vă așteptați, a fost un elev model în școală. De multe ori însă, pretențiile profesorului îi provocau o asemenea anxietate, încât odată ajuns acasă vomita.

V-a plictisit vreodată școala? Vă aduceți aminte ce importanță avea în viața voastră de zi cu zi faptul că profesorul vă simpatiza sau că părea să vă deteste? Vă amintiți orele de educație fizică? Vă plăceau sau vă temeți de ele? Vă amintiți conținutul lor: jocurile acelea palpitate, precum *dodgeball*¹ (dacă vă plăcea) sau jocurile acelea tâmpite, gen *dodgeball* (dacă nu vă plăcea)? Vă temeți să nu rămâneți ultimul / ultima? Vă stresa felul cum vă arăta corpul sau că trebuia să vă schimbați hainele în fața altor copii? Vă amintiți nesfârșitele pierderi de vreme din școală?

Părinților voștri le păsa de școală? Mama sau tatăl vostru au fost buni la școală? Vă amintiți de vreun profesor pe care-l îndrăgeați? De vreun profesor care părea profund interesat de voi? Vă mai gândiți la el / ea din când în când? A fost școala un refugiu din familie? Părea un loc calm și organizat în comparație cu haosul de acasă?

Aș putea pune un milion de întrebări, în speranța de a vă readuce în minte lucruri la care nu v-ați mai gândit de ani. Dar de ce aș vrea să răscolesc acele amintiri? Ca psiholog, sunt fascinat de viața pe care au trăit-o oamenii la școală. În același timp, e datoria mea să le amintesc părinților experiențele cotidiene din timpul școlii, astfel încât ei să poată *realmente* înțelege cu ce se confruntă copiii lor în fiecare zi. Experiența școlară a fiecărui copil este un voiaj psihologic complex și palpitan,

¹ Joc în care participanții sunt eliminați dacă sunt loviți cu o minge. (N.tr.)

câteodată penibil, adesea plicticos. Cu toții ar trebui să fim conștienți de lucrul acesta, dar nu la așa ceva se referă părinții când îmi vorbesc despre experiențele școlare ale copiilor lor.

PĂRINȚII AU UITAT CUM ESTE ÎN REALITATE ȘCOALA

Ca psiholog care-și desfășoară activitatea în școli, îmi petrec mare parte din zi cu cei mai frustrați, mai puțin performanți și, uneori, cei mai înverșunați copii din clădire. Când decid să mă ocup de un copil, este în ideea și cu speranța că-l voi readuce cumva pe drumul cel bun, că voi găsi o metodă să-l motivez, că voi afla vreun secret despre viața familiei sale – profesorii întotdeauna presupun că există probleme acasă – că-i voi îndepărta obstacolele din cale și-l voi ajuta să revină pe linia de plutire.

Câteodată reușesc să fac tocmai asta. Găsesc metoda și împărtășesc această informație educatorilor copilului. De cele mai multe ori, însă, lucrurile nu sunt atât de simple. În general izbutesc ceva mai puțin spectaculos, dar mai substanțial. Învăț cum percepe un copil școala, unde există discordanțe și, cel mai important, ajung să înțeleg ce trebuie el să facă în fiecare zi pentru a putea supraviețui școlii.

A înțelege călătoria școlară a unui elev, strategia lui de a negocia cu școala, este poate lucrul cel mai important pe care pot să-l învăț din întâlnirea terapeutică cu un copil. Înțelegerea aceasta merge dincolo de orice simplă diagnoză și dincolo de identificarea unor dizabilități intelectuale, deși oricare dintre acestea pot fi o parte importantă a călătoriei. Simplul gest prin